

ΣΥΜΒΟΛΑ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

... 11 ...
... 12 ...
... 13 ...
... 14 ...
... 15 ...

Επιμέλεια: Μ. Γκουτζιούδης

Εισαγωγή στην Κ.Δ.
Α΄ Εξάμηνο

Σύμβολα κριτικού κειμένου

- Η επόμενη λέξη απουσιάζει.
 - ◻ Οι επόμενες λέξεις απουσιάζουν. Το σύμβολο ` σημειώνει το τέλος του κειμένου που παραλείπεται.
 - ⌈ Η λέξη που ακολουθεί αντικαθίσταται από άλλη.
 - ⌈ Οι λέξεις που περικλείονται αντικαθίστανται από άλλες. Το σύμβολο ` σημειώνει το τέλος της φράσης που αντικαθίσταται (π.χ. βλ. Mt 27,51).
 - ⊥ Στο σημείο αυτό υπάρχει προσθήκη.
 - ⊥ Οι περικλειόμενες λέξεις αλλάζουν σειρά. Το σύμβολο ² σημειώνει το τέλος της φράσης, της οποίας οι λέξεις αλλάζουν σειρά. Η νέα σειρά των λέξεων υποδεικνύεται με αριθμούς σε πλάγια γραφή (π.χ. βλ. Mt 16,13).
 - :
 - ⊥ Η λέξη που ακολουθεί τοποθετείται αλλού ή παραλείπεται. (π.χ. βλ. Lk 6,5 Jn 13,8).
- [^o ◦/◻ ◻/⌈ ⌈/⌈ ⌈/⌈ ⊥/⊥ ⊥/⊥ :] Επανάληψη των ίδιων περιπτώσεων δυο ή τρεις φορές στον ίδιο στίχο.

Οργάνωση του κριτικού κειμένου

- Τοποθετείται πριν τον αριθμό του στίχου όταν αλλάζουμε στίχο (π.χ. βλ. Lk 22,17-20).
- | Χωρίζει τις διαφορετικές γραφές για διαφορετικά χωρία στον ίδιο στίχο.
- ! | Χωρίζει τις διαφορετικές γραφές για το ίδιο χωρίο.
- ; Χωρίζει τους κώδικες από τους πατέρες της Εκκλησίας.

txt Το σύμβολο αυτό (= *textus*) εισάγει τον κατάλογο των μαρτύρων που υποστηρίζουν το κείμενο της παρούσας έκδοσης. Ακολουθεί πάντα τελευταίο μετά από τις διάφορες εκδοχές.

Παρουσίαση των διαφόρων γραφών

- ... (μεταξύ δυο λέξεων). Το περιλαμβανόμενο μεταξύ των δυο λέξεων κείμενο δεν αλλάζει (π.χ. βλ. Lk 20,25).
- 2 3 1 4 5 Η διαφορετική σειρά των λέξεων παρουσιάζεται με πλάγιους αριθμούς, οι οποίοι αναφέρονται στις λέξεις του κειμένου που αλλάζουν σειρά (π.χ. 1 = η πρώτη λέξη κλπ.).
- () μάρτυρες – γραφές με μικρές αποκλίσεις.
- [] Οι περικλειόμενες λέξεις δεν περιέχονται σε κάποια χειρόγραφα.

Παρουσίαση των μαρτύρων

- * Ως εκθέτης χειρογράφων: Δηλώνει διόρθωση των χειρογράφων.
- ^c Διόρθωση, αλλά μη δυνατή η διάκριση διορθωτή.
- 1.2.3 Διάκριση διορθωτών (όταν είναι δυνατή).
- v.l. (= *varia lectio*) διαφορετική γραφή.
- txt* (= *textus*) τα χειρόγραφα επί των οποίων στηρίζεται η έκδοση.
- mg (= *in margine*) γραφή στο περιθώριο των χειρογράφων.
- ^s (= *supplementum*) η γραφή προέρχεται από μεταγενέστερη προσθήκη.
- vid (= *ut videtur*) φαίνεται. Όχι εντελώς σίγουρη γραφή.
- ⲙ (= *Majority text, including the Byzantine Koine text*) η πλειοψηφία των μικρογράμματων χειρογράφων περιλαμβάνοντας και το Βυζαντινό κείμενο.

Αμέσως μετά τους ελληνικούς κώδικες ακολουθούν τα παρακάτω σύμβολα:

<i>pc</i>	= <i>pauci</i> : λίγοι μάρτυρες.
<i>al</i>	= <i>alii</i> : άλλοι μάρτυρες.
<i>pm</i>	= <i>permulti</i> : πολλοί μάρτυρες.
<i>rell</i>	= <i>reliqui</i> : τα υπόλοιπα χειρόγραφα (π.χ. βλ. Lk 5,39).

Άλλες συντομογραφίες στο κριτικό κείμενο

(!)	= <i>sic!</i> Όταν η γραφή δεν φαίνεται να έχει νόημα.
<i>h.t.</i>	(= <i>homoioteleuton</i>) ομοιοτέλευτο.
<i>add.</i>	= <i>addit/-unt</i> , προσθέτουν.
<i>om.</i>	= <i>omittit/-unt</i> , αφαιρούν.
+ –	Χρησιμοποιούνται αντί των <i>add.</i> και <i>om.</i>
<i>pon.</i>	= <i>ponit</i> , θέτει.
<i>a.</i>	= <i>ante</i> , προ.
<i>p.</i>	= <i>post</i> , μετά.
<i>id./ead.</i>	= <i>idem/eadem</i> , το ίδιο.
<i>ex err.</i>	= <i>ex errore</i> , από λάθος.
<i>ex itac.</i>	= <i>ex itacismo</i> , από ιωτακισμό.
<i>ex lat?</i>	= <i>ex versione latina?</i> από λατινική μετάφραση;
<i>bis</i>	(= <i>twice</i>) δύο φορές. (π.χ. βλ. Mt 1,9 ^Γ ; 1,10 ^Γ).

Τα παρακάτω σύμβολα ακολουθούν τα κριτικά σύμβολα που προηγήθηκαν με επεξήγηση των διαφορών γραφών:

- † Δείχνει ότι η λέξη, με την οποία συνάπτεται, στην 25^η έκδοση του Nestle βρισκόταν στο κείμενο. Στην 27^η και στην προηγούμενη (26^η) βρίσκεται στο κριτικό υπόμνημα.
- p) Η λέξη ή η φράση είναι επηρεασμένη από παράλληλο χωρίο κυρίως στα Ευαγγέλια.
- (L 2,7) Η σημείωση κάποιου χωρίου μέσα σε παρένθεση πριν από μία διαφορετική γραφή αναφέρεται σε ένα παράλληλο χωρίο κάποιου άλλου βιβλίου της Κ.Δ. (π.χ. βλ. την περίπτωση του Lk 2,7 στο Mt 1,25 [†]). Αν η σημείωση δεν περιέχει συντομογραφία βιβλίου (π.χ. 22,3), τότε αναφέρεται σε κάποιο παράλληλο στο ίδιο βιβλίο (π.χ. βλ. το Ac 22,3 στο Ac 21,39 [†]), ή στο ίδιο κεφάλαιο (βλ. τη σημείωση του 12 στο Mt 2,13 [†]).
- (19 v.l.) Η σημείωση κάποιου χωρίου μέσα σε παρένθεση με το v.l. πριν από μία γραφή δηλώνει ότι αυτή προέρχεται από μια άλλη γραφή του στίχου που υποδεικνύεται (π.χ. βλ. Mt 2,13, το οποίο αναφέρεται στο 2,19).
- (Jr 38,15[Ⓞ]) Μία αναφορά σε ένα χωρίο από το κείμενο των Ο΄ όταν σημειώνεται πριν από μία γραφή δηλώνει μια παράλληλη έκφραση στο κείμενο της Π.Δ. (π.χ. βλ. την αναφορά στο Jr 38,15 [Ⓞ] στο Mt 2,18 [†]).

Λατινικές εκδόσεις

- it (= Itala) (Το σύνολο των μεταφράσεων στη Δύση). Είναι προτιμότερο να ονομάζεται *vetus Latina*.
- a² aur b c Χειρόγραφα στην παλαιολατινική γλώσσα, τα οποία σημειώνονται με τις συντομογραφίες και τα γράμματά τους. Οι αριθμοί τους βρίσκονται στον κατάλογο των χειρογράφων στο Παράρτημα (Appendix).
- vg (= Vulgata) Βουλγάτα (από Ιερώνυμο, 405 μ. Χ.). Διόρθωση της Ιτάλα.
- vg^{cl} *Biblia Sacra Vulgatae Editionis Sixti Quinti Pont. Max. iussu recognita atque edita* [vg^{cl} = Editio Clementina], Rome 1592. Βουλγάτα clementina (ο πάπας Κλήμης Η΄. **Η επίσημος βίβλος των Καθολικών**).
- vg^s *Biblia Sacra Vulgatae Editionis ad concilii Tridentini praescriptum emendata et a Sixto V. P. M. recognita et approbata* [vg^s = Editio

Sixtina], Rome 1590. Βουλγάτα sixtina (ο πάπας Sixtos Ε΄. Αναθεώρηση της Βουλγάτα).

vg^{ww} *Novum Testamentum Domini Nostri Iesu Christi Latine Secundum Editionem Sancti Hieronymi*, ed. by J. Wordsworth, H. J. White, et al., Oxford 1889-1954. Βουλγάτα έκδοση Wordsworth-White (κριτική έκδοση).

vgst *Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem, adiuvantibus B. Fischer OSB, J. Gribomont OSB, H. F. D. Sparks, W. Thiele recensuit et brevi apparatu instruxit R. Weber OSB, editio quarta emendata quam paravit Roger Gryson cum sociis B. Fischer, H. J. Frede, H. F. D. Sparks, W. Thiele*, Stuttgart 1994. Βουλγάτα Στουτγκάρδης. (κριτική έκδοση).

vg^{ms/mss} Μεμονωμένος μάρτυρας στους κώδικες της Vg.

latt Η Βουλγάτα και όλες οι αρχαίες λατινικές μεταφράσεις.

lat(t) Η Βουλγάτα και όλες οι αρχαίες λατινικές μεταφράσεις που παρουσιάζουν διαφωνία σε μερικά σημεία.

lat Η Βουλγάτα και μέρος των αρχαίων λατινικών μεταφράσεων.

Συριακές εκδόσεις

sy^s (= Syrus Sinaiticus). *The Old Syriac Gospels or Evangelion da-mepharreshê, being the text of the Sinai or Syro-Antiochene Palimpsest*, ed. by Agnes Smith Lewis, London 1910. Σιναϊτική Συριακή.

sy^c (= Syrus Curetonianus). *Evangelion da-mepharreshê. The Curetonian Version of the Four Gospels*, ed. by F. Crawford Burkitt, Cambridge 1904. Συριακή κουρετώνιος (4^{ος} ή 5^{ος} αι. Βρέθηκε από τον Koreton στη Νιτρία της Αιγύπτου το 1858).

sy^p (= Peshitta). Πεσίττα ή πεσιτώ: Η αρχαιότερη όλων των ανατολικών μεταφράσεων (κοινή).

sy^{ph} (= Philoxeniana). Συριακή Φιλοξένειος (507/508). Φιλόξενος: Σύρος μονοφυσίτης επίσκοπος.

sy^h (= Harklensis). Ηρακλειανή αναθεώρηση της Συριακής Πεσίττα από τον επίσκοπο Μαββούγης Θωμά, από την Ηράκλεια της Παλαιστίνης.

- sy^{hmg} Η Ηρακλειανή με γραφές από το περιθώριο.
- sy^{h**} Γραφή που σημειώνεται με αστερίσκο στην Ηρακλειανή.

Τα παρακάτω κριτικά σύμβολα χρησιμοποιούνται με τις συριακές εκδόσεις:

- sy Όταν συμφωνούν όλες οι συριακές μεταφράσεις.
- (sy) Όλα τα υπάρχοντα συριακά χειρόγραφα που μαρτυρούν το χωρίο με μια μικρή παραλλαγή του ελληνικού κειμένου.
- sy^(p) Όλες οι υπάρχουσες συριακές εκδόσεις που μαρτυρούν το χωρίο διασώζουν το ελληνικό κείμενο. Μόνο η έκδοση που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση έχει μια μικρή διαφοροποίηση.
- (sy^s); (sy^c) Η συριακή έκδοση που βρίσκεται μέσα στην παρένθεση έχει μια μικρή διαφοροποίηση από το ελληνικό κείμενο που υποδεικνύεται.

Κοπτικές εκδόσεις

- ac = Αχμιμική
- ac² = Subakhmimic (= Lycopolitanic). Κάτω Αχμιμική.
- bo = Βοχαϊρική: Κάτω Αιγυπτος (5 αι.) η επίσημη μετάφραση της Κοπτικής Εκκλησίας.
- mae = Middle Egyptian (= Mesokemic). Μεσοαιγυπτιακή.
- mf = Middle Egyptian Fayyumic. Μεσοαιγυπτιακή Φαγιουμική.
- pbo = Πρωτοβοχαϊρική.
- sa = Σαϊδική

Τα παρακάτω κριτικά σύμβολα χρησιμοποιούνται για τις κοπτικές εκδόσεις:

- co Οι αρχαίες κοπτικές μεταφράσεις.

- sa^{ms}, bo^{ms} ένας σαϊδικός ή βοχαϊρικός μάρτυρας υποστηρίζει τη συγκεκριμένη γραφή.
- sa^{mss} Δύο ή περισσότερα σαϊδικά χειρόγραφα υποστηρίζουν τη συγκεκριμένη γραφή.
- bo^{mss} Δύο ή περισσότεροι βοχαϊρικοί μάρτυρες υποστηρίζουν τη συγκεκριμένη γραφή.
- bo^{pt} (= bo^{partim}) Πέντε ή περισσότεροι βοχαϊρικοί μάρτυρες υποστηρίζουν τη συγκεκριμένη γραφή.
- bo^{ms/mss}—bo Όταν τα bo^{ms} ή bo^{mss} διαφέρουν από τους υπόλοιπους βοχαϊρικούς μάρτυρες, η συντομογραφία bo εκπροσωπεί τους μεταγενέστερους. Όταν το bo^{pt} υποστηρίζει μια συγκεκριμένη γραφή, οι υπόλοιποι μάρτυρες εκπροσωπούνται επίσης από το bo^{pt}.
- sa^{ms/mss}—sa Η σαϊδική γενικά παράδοση περιλαμβάνει λίγους σχετικά μάρτυρες. Όταν τα sa^{ms} ή sa^{mss} διαφέρουν από την υπόλοιπη σαϊδική παράδοση, οι παραμένοντες μάρτυρες εκπροσωπούνται επίσης από τα sa^{ms} ή sa^{mss}.
- () Υποστηρίζεται το ελληνικό κείμενο, αλλά με κάποια διαφοροποίηση, όταν η έκδοση τοποθετείται μέσα σε παρένθεση.

Άλλες εκδόσεις

- aeth Αιθιοπική μετάφραση.
- arm Αρμενική μετάφραση.
- geo Γεωργιανή μετάφραση.
- slav Σλαβονική μετάφραση.
- got Γοτθική μετάφραση.

Πατέρες της Εκκλησίας

Τα παρακάτω σύμβολα και συντομογραφίες χρησιμοποιούνται για τους πατέρες:

- () Μαρτυρείται η ίδια γραφή, αλλά με μια μικρή παραλλαγή.

ms,mss	Οι πατέρες γνωρίζουν ένα ή περισσότερα χειρόγραφα της Κ.Δ. που υποστηρίζουν αυτήν τη γραφή.
txt-com	<i>text commented on</i> (txt), το κείμενο που σχολιάζεται και καλείται λήμμα (<i>lemma</i>) και το κείμενο του πατέρα, το οποίο εξακριβώνεται από το υπάρχον υπόμνημα (com).
lem	Η γραφή εκπροσωπεί το λήμμα (<i>lemma</i>), δηλαδή, το τρέχων βιβλικό κείμενο ενός υπομνήματος. Το σύμβολο αυτό χρησιμοποιείται όταν το κείμενο από κάποιον πατέρα δεν μπορεί να αποκατασταθεί από το υπάρχον υπόμνημα και υποδεικνύει κάποια προειδοποίηση.
pt/pt	(partim/partim) Ο πατέρας παραθέτει το συγκεκριμένο χωρίο περισσότερο από μία φορά και σε περισσότερες μορφές.
vid	(videtur) Η μαρτυρία είναι πιθανή, αλλά όχι σίγουρη.
v.l.	(<i>varia lectio</i>) Στη χειρόγραφη παράδοση του πατέρα, ένα ή περισσότερα χειρόγραφα υποστηρίζουν τη συγκεκριμένη γραφή.
1739 ^{mg}	Πατερική μαρτυρία που σημειώνεται στο περιθώριο του ελληνικού χειρογράφου 1739.

Συνομογραφίες των πατέρων της εκκλησίας

Acac	Ακάκιος Καισαρείας	†366
Ad	Αδαμάντιος	300/350
Ambr	Αμβρόσιος	†397
Ps Ambr	Ψευδο-Αμβρόσιος	
Ambst	Αμβροσιαστής	366-384
Apr	Απρίγγιος	531-548
Arn	Αρνόβιος ο νεώτερος	†p. 455
Ath	Αθανάσιος	†373
Athen	Αθηναγόρας	a. 180
Aug	Αυγουστίνος	†430
Basil ^{Cl}	Βασιλείδης κατά τον Κλήμη	II
Bas	Βασίλειος Καισαρείας	†379
BasA	Βασίλειος Αγκύρας	†ca. 374
Bea	Ευτυχής Λιβάνου	VIII
Beda	Βέδας Αιδέσιμος	†735
Cass	Κασσιόδωρος	†p. 580

Chr	Ιωάννης Χρυσόστομος	†407
Cl	Κλήμης Αλεξανδρέας	†a. 215
Cl ^{lat}	Λατινική μετάφραση του Κλήμη	
Cl ^{hom}	Ομιλίες Ψευδοκλήμεντος	IV?
2Cl	Β΄ Κλήμεντος	II
Cn	Ιωάννης Κασσιανός	†ca. 435
Cyp	Κυπριανός	†258
Cyr	Κύριλλος Αλεξανδρείας	†444
CyrJ	Κύριλλος Ιεροσολύμων	†386
Didache	Διδαχή	ca. 100
Did	Δίδυμος Αλεξανδρείας	†398
Dion	Διονύσιος Αλεξανδρείας	ca. 264/265
Eriph	Επιφάνιος	†403
Eus	Ευσέβιος Καισαρείας	†339/340
Firm	Φίρμικος Ματέρνος	†p. 360
Fulg	Φουλγέντιος	†527?
GrNy	Γρηγόριος Νύσσης	†394
Hes	ΗΣύχιος	†p. 451
Hier	Ιερώνυμος	†420
Hil	Ιλάριος Πικταβίου	†367
Hipp	Ιππόλυτος	†235
Ir	Ειρηναίος	II
Ir ^{lat}	Λατινική μετάφραση Ειρηναίου	a. 395
Ir ^{arm}	Αρμενική μετάφραση Ειρηναίου	IV/V
Ju	Ιουστίνος Μάρτυρας	†ca. 165
Lact	Λακτάντιος	†p. 317
Lβλ	Λουκίφερος	†ca. 371
Mcion ^{T/E/A}	Μαρκίων κατά τους Τερτυλλιανό, Επιφάνιο, Αδαμάντιο	II
Marc	Μάρκος Ερημίτης	†p. 430
MVict	Μάριος Βικτωρίνος	†p. 363
Meth	Μεθόδιος Ολύμπου	†p. 250
Nic	Νικήτας Ρεμεζιανής	†p. 414
Nil	Νείλος Αγκύρας	†ca. 430
Nov	Νοβατιανός	†p. 251
Or	Ωριγένης	†254
Or ^{lat}	Λατινική μετάφραση Ωριγένη	
Oros	Ορώσιος	†p. 418
Pel	Πελάγιος	†p. 418

Polyc	Πολύκαρπος Σμύρνης	†156
Prim	Πριμάσιος	†ca. 567
Prisc	Πρισκιλιανός	†385/386
Prosp	Πρόσπερος	†p. 455
Ptol	Πτολεμαίος	a. 180
Qu	Κβοδβουλντέους	†ca. 453
Spec	Ψευδο-Αυγουστίνειος καθρέπτης	V
Tert	Τερτυλιανός	†p. 220
Thret	Θεοδώρητος Κύρου	†ca. 466
Theoph	Θεόφιλος Αλεξανδρείας	†412
Tit	Τίτος Βόστρων	†a. 378
Tyc	Τυχώνιος	†p. 390
Vic	Βίκτωρ	†304
Vig	Βιγίλιος Θάψου	†p. 484

Παράρτημα

Ελληνικοί και λατινικοί κώδικες

- * Ως εκθέτης χειρογράφων: δηλώνει διόρθωση των χειρογράφων από τον ίδιο το συγγραφέα τους.
- (*) Για έναν μάρτυρα που παρατίθεται με συνέπεια.
- [*] Για έναν μάρτυρα που παρατίθεται με συνέπεια σε συγκεκριμένα τμήματα της Κ.Δ.

Στη δεξιά στήλη του κειμένου υπάρχουν τα κείμενα της Κ.Δ., τα οποία διασώζονται στα χειρόγραφα.

- e a p r (e = Ευαγγέλια, a = Πράξεις Αποστόλων και Καθολικές επιστολές, p = Επιστολές Παύλου, r = Αποκάλυψη).
- act, cath Υποδεικνύει τις Πράξεις και τις καθολικές επιστολές όταν πρέπει να διακριθούν.
- vac. (= vacat) έχει κενό (βλ. W 032).

- † (= defective) χρησιμοποιείται με μάρτυρες διαφορετικούς από εκείνους που παρατίθενται με συνέπεια για να δηλώσει ημιτελή διατήρηση του περιεχομένου που περιγράφεται (π.χ. X 033: eK†).
- K Ακολουθώντας την περιγραφή των περιεχομένων, υποδεικνύει ένα χειρόγραφο το οποίο περιέχει υπόμνημα.
- l εκλογάδιο – λεξιονάριο (με εκθέτη 1, 2, 3 κλπ.).

Οι ειδικές συντομογραφίες που ακολουθούν χρησιμοποιούνται για τα λεξιονάρια:

- l^a Λεξιονάριο με το κείμενο του Αποστόλου (Πράξεις, καθολικές και παύλειες επιστολές).
- l^{+a} Λεξιονάριο με το κείμενο του Αποστόλου και των Ευαγγελίων.
- U-l Λεξιονάριο με στρογγυλόσχημη γραφή.
- le Λεξιονάριο με τα αναγνώσματα των εβδομάδων.
- lesk Λεξιονάριο με τα αναγνώσματα των εβδομάδων από το Πάσχα μέχρι την Πεντηκοστή και των σαββατοκύριακων των υπόλοιπων εβδομάδων.
- lsk Λεξιονάριο με τα αναγνώσματα μόνο των σαββατοκύριακων.
- l^{sel} (Jerus.) Λεξιονάριο με τα αναγνώσματα ορισμένων ημερών (*selectae*) κατά την ιεροσολυμιτική τάξη.

Παράδειγμα γραφής κριτικού μηχανισμού

Μκ. 7:28

28 ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ· κύριε· καὶ τὰ κυνάρια ὕποκάτω τῆς τραπέζης ἔσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν παιδίων.

† ναι, κυριε, και ✠ B Δ 28. 33. 579. 892. 1241. 2427 pc sy^p (co); Bas | ναι,

κυριε, και γαρ A L f¹ M lat sy^h | κυριε, αλλα και D it | txt P⁴⁵ W Θ f¹³ 565. 700 sy^s

† τα P⁴⁵

† εσθιει A K N Γ M

† -χων D W et † -δων D

Πως το γράφουμε

Το χωρίο έχει παράλληλο στο Λκ. 16:21.

1^ο φαινόμενο: Η φράση «κύριε και» αντικαθίσταται από τη φράση «ναι, κυριε, και», η οποία στην προηγούμενη έκδοση της Κ.Δ. υπήρχε πάνω στο κείμενο, ενώ τώρα τοποθετήθηκε στο υπόμνημα, στο Σιναϊτικό και Βατικανό Κώδικα και στους Κώδικες Δ 28, 33, 579, 892, 1241, 2427, λίγοι μάρτυρες, στην Πεσίτα, σε όλες τις κοπτικές μεταφράσεις και στον Βασίλειο Καισαρείας.

Υπάρχει επίσης η γραφή «ναι, κυριε, και γαρ» στον Αλεξανδρινό Κώδικα και στον L και στην οικογένεια χειρογράφων 1, στην πλειοψηφία των χειρογράφων του βυζαντινού κειμένου, στη Βουλγάτα και σε μέρος των λατινικών μεταφράσεων και στη συριακή ηρακλειανή.

Υπάρχει επίσης και η γραφή «κυριε, αλλα και» στον Κώδικα Βέζα και σε όλες τις λατινικές μεταφράσεις.

Η γραφή του κειμένου μας προέρχεται από τον πάπυρο 45, τους κώδικες W, Θ, την οικογένεια χειρογράφων f¹³, τα χειρόγραφα 565 και 700, και τη σιναϊτική συριακή.

2^ο φαινόμενο: Πριν τη λέξη «ὕποκάτω» υπάρχει προσθήκη του άρθρου «τα» στον πάπυρο 45.

3^ο φαινόμενο: Η λέξη «ἔσθίουσιν» αντικαθίσταται από τη λέξη «εσθιει» στους κώδικες Αλεξανδρινό, Κ, Ν, Γ, και στη πλειοψηφία των χειρογράφων του βυζαντινού κειμένου.

4^ο φαινόμενο: Επανάληψη του ίδιου φαινομένου στη λέξη «*ψυχίων*» με τη λέξη «*ψυχών*» στους κώδικες Βέζα και W και στη λέξη «*παιδίων*» με τη λέξη «*παίδων*» στον κώδικα Βέζα.